

ГЕОТУРИЗМ ПРАКТИКА І ДОСВІД

ЛЬВІВ, 2024

Львівський
національний
університет
імені Івана Франка

GEOTOURISM Practice and Experience

LVIV, 2024

УДК 551:338.48

Геотуризм: практика і досвід. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (25-28 квітня 2024, Львів). – Львів: Каменяр, 2024. — 172 с.

ISBN 978-966-607-462-3

У збірнику матеріалів представлено статті, які висвітлюють сучасний стан та можливості розвитку геотуризму в Україні та Східній Європі. Конференція була проведена 25-28 квітня 2024 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка, як продовження національної та міжнародної співпраці, що була започаткована при виконанні спільного польсько-українського проекту «Гео-Карпати — створення польсько-українського туристичного шляху». Матеріали конференції будуть цікаві як для спеціалістів, так і для широкого загалу.

Думки авторів можуть не збігатися з позицією оргкомітету конференції. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей, а також за порушення авторських прав несуть виключно автори публікацій.

Організаційний комітет
конференції:

*Катерина Бурбан, Альбертина Бучинська, Тетяна Дворжак, Юрій Зінько,
Леонід Скакун, Євген Тиханович, Оксана Шевчук.*

Технічний редактор:

Ігор Дикий

ISBN 978-966-607-462-3

© Автори матеріалів конференції, 2024

ЗМІСТ/CONTENTS

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ГЕОТУРИЗМУ

Theoretical and methodological aspects of geotourism

Оксана Шевчук АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ГЕОТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ	6
Олександр Бейдик, Володимир Гетьман, Роман Спиця СУТНІСТЬ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАВДАННЯ ГЕОТУРИЗМУ	8
Олена Сіренко, Олена Ремезова ГЕОТУРИЗМ В КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ХОРВАТІЇ	9
Paweł Wolniewicz WHICH ELEMENTS OF GEONHERITAGE ARE MOST ATTRACTIVE TO THE PUBLIC? A PRELIMINARY STUDY FROM POLAND	11
Володимир Казаков, Вікторія Пацюк ТЕМАТИЧНІ МАРШРУТИ ІНДУСТРІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ РОЗРОБОК КОРИСНИХ КОПАЛИН УКРАЇНИ	12
Ольга Ковтонюк, Наталія Погорільчук, Сергій Бортник ОЦІНКА РИЗИКУ ДЕГРАДАЦІЇ ГЕОСАЙТІВ	14
Галина Савка, Володимир Шушняк, Іван Сівінський ПОЛЬОВЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ГЕОТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ARCGIS ONLINE	15
Юрій Віхоть, Соломія Кріль СМАРТФОН ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ ГЕОТУРИСТИЧНИХ ШЛЯХІВ ДЛЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ	17
Олег Корецький ГОЛДПЕННІНГ ЯК НОВИЙ ВИД СПОРТУ ТА АКТИВНОГО І ПІЗНАВАЛЬНОГО ГЕОТУРИЗМУ	21
ГЕОТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ І ШЛЯХИ	
Geosites and georoutes	
Юрій Зінько, Марта Мальська, Мирослав Іваник ІСНУЮЧІ І ПОТЕНЦІЙНІ ГЕОТУРИСТИЧНІ ШЛЯХИ І ПРОДУКТИ ЗАХОДУ УКРАЇНИ	25
Йосип Гілецький, Надія Тимофійчук КАРПАТСЬКА ГІРСЬКА КРАЇНА ЯК ОБ'ЄКТ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	27
Ігор Попп, Галина Гавришків, Юлія Гаєвська, Петро Мороз КРЕЙДЯНІ І ПАЛЕОЦЕН-ЕОЦЕНОВІ ВІДКЛАДИ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ – СВІДЧЕННЯ ПАЛЕООКЕАНОЛОГІЧНИХ ПОДІЙ І ОБ'ЄКТИ ГЕОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ	29
Віталій Кудрик, Тетяна Божук ГЕОТУРИСТИЧНІ ПЕРЛИНИ КОСІВЩИНИ	31
Мілена Богданова, Олег Гнилко, Тетяна Божук ГЕОТУРИСТИЧНА МАНДРІВКА ДО КАРПАТСЬКОЇ СЕКВОЇ.	34
Віталій Брусак, Роман Гнатюк ПРИРОДНО-ПІЗНАВАЛЬНІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА “ГОРГАНИ”	37
Дмитро Попик ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ СКИБОВИХ ГОРГАН	39
Галина Байрак, Юрій Зінько ТАФОННІ ФОРМИ ЯК ОБ'ЄКТИ ЗАЦІКАВЛЕННЯ НА ГЕОТУРИСТИЧНИХ ЕКСКУРСІЯХ СКЕЛЬНИМИ КОМПЛЕКСАМИ БЕСКИДІВ	41
Антоніна Іваніна, Галина Гоцанюк, Володимир Лосів ГЕОЛОГІЧНІ ПРИНАДИ ПАРКУ ЗНЕСІННЯ (ЛЬВІВ): ГОРА ЛЕВА	44
Антоніна Іваніна, Галина Гоцанюк, Тетяна Сметанюк ПАЛЕОНТОЛОГІЧНІ “РОДЗИНКИ” ПАРКУ ЗНЕСІННЯ (ЛЬВІВ)	46
Надія Кремінь, Петро Волошин, Ганна Бучацька, Іван Книш ГІДРОГЕОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТИ ЗАКАЗНИКА «ЧОРТОВІ СКЕЛІ» ЯК ГЕОТУРИСТИЧНІ ЛОКАЦІЇ	49
Галина Занкович, Оксана Кохан, Олександр Вовк, Любомир Савчинський, Зоряна Матвійшин “ЗАЛІЗНЕ ДЖЕРЕЛО” – ХІМІЧНИЙ СКЛАД ВОДИ ТА МОЖЛИВЕ ВИКОРИСТАННЯ	50
Петро Волошин, Надія Кремінь, Іван Книш, Валентина Марусяк ОЦІНКА СТАНУ ПОРОДНОГО МАСИВУ «УРИЦЬКІ СКЕЛІ» – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА БЕЗПЕЧНОЇ ГЕОТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	52
Лариса Генералова, Уляна Борняк, Ігор Лавришин. ГРАВІТИТИ СКЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ «УРИЦЬКІ СКЕЛІ» (УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ).	53
Андрій Яцишин, Роман Дмитрук ГЕОТУРИСТИЧНІ АТРАКЦІЇ НАДСЯНСЬКОЇ РІВНИНИ	55
GEOTOURISM. PRACTICE AND EXPERIENCE	3

Олександр Бейдик, Роман Спиця, Михайло Шишка УНІКАЛЬНІ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ НПП «ПІВНІЧНЕ ПОДІЛЛЯ»	58
Михайло Шишка ДО ПИТАННЯ ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРИРОДНИХ ОБ'ЄКТІВ, ЯКІ НЕ МАЮТЬ ПРИРОДООХОРОННОГО СТАТУСУ, АЛЕ ЗНАХОДЯТЬСЯ В МЕЖАХ ДІЯЛЬНОСТІ НПП «ПІВНІЧНЕ ПОДІЛЛЯ»	60
Павло Горішній ПРОПОНОВАНИЙ ГЕОТУРИСТИЧНИЙ МАРШРУТ ПО ПІВНІЧНОМУ ПОДІЛЛІ»	62
Світлана Войтович, Ірина Побережська, Наталія Білик, Ігор Дубровський ВІДСТІЙНИКИ ШАХТНИХ ВОД ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО ГІРНИЧОПРОМИСЛОВОГО РАЙОНУ ЯК ОБ'ЄКТИ АНТРОПОГЕННОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ	64
Василь Дяків, Зенон Хевпа ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІЇ ТА НАДР СТЕБНИЦЬКОГО РОДОВИЩА КАЛІЙНИХ СОЛЕЙ	66
Тетяна Єрмакова БЕРЕЖАНСЬКЕ ОПІЛЛЯ	68
Ірина Побережська, Уляна Борняк, Світлана Войтович, Ігор Дубровський ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЄВРЕЙСЬКОГО ЦВИНТАРЮ ТА МАЦЕВ З КРЕМЕНЕЦЬКИХ КАТАКОМБ (М. КРЕМЕНЕЦЬ, ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ)»	71
Юрій Віхоть, Соломія Кріль ГЕОЛОГІЧНІ АТРАКЦІЇ “ДНА САРМАТСЬКОГО МОРЯ” ЯК ОБ'ЄКТИ ГЕОТУРИЗМУ (ПРИДОРЖНІ СЕЛА АВТОШЛЯХУ СКЛАЛАТ-ГРИМАЙЛІВ, ТЕРНОПІЛЬЩИНА)	73
Наталія Білик, Ірина Побережська, Сергій Мамчур, Дмитро Тарасов, Дмитрій Бірук, Яніна Мігунова ЦЕОЛІТОВА ТА МІДНА МІНЕРАЛІЗАЦІЯ У ВОЛИНСЬКИХ БАЗАЛЬТАХ	77
Наталія Бацевич, Олександр Вовк, Ігор Наумко БАЗАЛЬТИ ТРАПОВОЇ ФОРМАЦІЇ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ З КВАРЦОМ І САМОРОДНОЮ МІДДЮ – НЕОЦІНЕНИЙ МІНЕРАЛОГО-ПЕТРОГРАФІЧНИЙ ОБ'ЄКТ ГЕОТУРИЗМУ	79
Лев Мончак, Володимир Хомин, Юрій Мончак, Сергій Думенко ГЕОТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ НЕОГЕНОВОГО ВІКУ ПІВНІЧНОЇ ЧАСТИНИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	81
Жанна Бучко, Наталія Аніпко МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАРСТОВО-СПЕЛЕОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ ГЕОТУРИЗМУ	83
Наталія Жабіна, Олена Анікеєва ВІДСЛОНЕННЯ РИФОВИХ ВІДКЛАДІВ ВЕРХНЬОЇ ЮРИ У ДОЛИНІ ДНІСТРА (ОКОЛИЦІ С. БУКІВНА)	85
Іван Ковтун МОЖЛИВОСТІ ГЕОТУРИЗМУ В ХОРОШІВСЬКІЙ ГРОМАДІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	87
Ігор Касіяник, Любов Касіяник, Ярослав Наумук СПРИЙНЯТТЯ ЛОКАЦІЙ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ (НА ПРИКЛАДІ ГЕОТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ «ІСТОРІЯ КАМ'ЯНЕЦЬКИХ СКЕЛЬ»)	90
Андрій Мартишин УНІКАЛЬНЕ ВІДСЛОНЕННЯ ВІДКЛАДІВ ЕДІАКАРІУ У МІСТІ МОГИЛІВ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ТА ЙОГО БІОТИЧНЕ УГРУПУВАННЯ	92
Олександр Комлев, Олена Ремезова, Юрій Філоненко, Сергій Жилкін, Маріанна Комлева «ДНІПРОВСЬКІ КРУЧІ»: НАТХНЕННЯ ПОЕТІВ, НАУКОВ І ТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ	94
Надія Сербулова, Ганна Непєїна РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В НОВООДЕСЬКІЙ МТГ	96
Ірина Остапчук, Олександр Матішук ЧЕРВОНЕ ОЗЕРО КРИВБАСУ – УНІКАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ ГЕОЛОГІЧНОЇ ЕКСКУРСІЇ	98
Марія Космачова ГЕОТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ ЗМІЇВЩИНИ (ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ): УРОЧИЩЕ КРУЧІ	100
Мирон Ковальчук ФОРТЕЦІ-ЗІРКИ УКРАЇНИ – ПРИВАБЛИВІ ОБ'ЄКТИ ГЕОТУРИЗМУ	102
Наталія Вергельська ТЕРИКОНІ ВУГЛЕВИДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ГЕОТУРИСТИЧНІ ОБ'ЄКТИ	105
Валентин Прокопець, Ярослава Ющицина УНІКАЛЬНІ ОБ'ЄКТИ ГЕОТУРИЗМУ ТАДЖИЦЬКОЇ ДЕПРЕСІЇ (ПІВДЕННО-ЗАХІДНИЙ ТАДЖИКИСТАН)	108
Тетяна Ціхонь, Альбертина Бучинська ГЕОТУРИСТИЧНА МАНДРІВКА ДО ЕТНИ	110

ОХОРОНА ГЕОСПАДЩИНИ, МУЗЕЇ І ГЕОПАРКИ Geoconservation, museum and geoparks

Максим Казало ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ГЕОСАЙТІВ	113
Лариса Генералова, Галина Байрак ЛІТОДИНАМІЧНІ ЧИННИКИ ЕКЗОГЕННОГО ПРОЦЕСОТВОРЕННЯ НА СКЕЛЯХ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА “ТУСТАНЬ”	115
Марина Рагуліна, Уляна Борняк, Олег Орлов, Ігор Лавришин КРИПТОГАМИ СКЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ «УРИЦЬКІ СКЕЛІ»: БІОДЕСТРУКТОРИ ЧИ БІОПРОТЕКТОРИ?	117
Володимир Загрійчук КАРСТОВІ ЛІЙКИ, ЯК ПОТЕНЦІЙНІ ОБ’ЄКТИ ГЕОСПАДЩИНИ	119
Євген Тиханович, Володимир Біланюк СЕЛЕВІ ПОТОКИ НА ТЕРИТОРІЇ ПОТЕНЦІЙНОГО БУДІВНИЦТВА ГІРСЬКОЛИЖНОГО КУОРТУ НА ГІРСЬКОМУ МАСИВІ СВИДОВЦЯ	122
Євген Іванов, Володимир Біланюк ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ, МУЗЕЄФІКАЦІЇ І РЕВАЛОРИЗАЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ОБ’ЄКТІВ ГІРНИЦТВА В УКРАЇНІ	124
Володимир Гриценко ГЕОЛОГІЧНА ПАМ’ЯТКА БЕРНАШІВСЬКИЙ КАР’ЄР РЕКУЛЬТИВОВАНА ГІДРОБУДІВЕЛЬНИКАМИ	126
Віра Сурова ВАЖЛИВА ПІЗНАВАЛЬНА РОЛЬ МУЗЕЙНИХ ЗІБРАНЬ МІНЕРАЛІВ УКРАЇНИ В ЕКСПОЗИЦІЯХ НАШОЇ КРАЇНИ	128
Галина Анфімова ЗАЛА ЗАГАЛЬНИХ ГЕОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ОБ’ЄКТ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ ТА ЕКСКУРСІЙ	129
Наталія Гонтарьова, Олександра Палійчук, Ліна Уграк, Христина Галіпчак, Мар’яна Медвідь ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ ЕКСКУРСІЙ ДЛЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ НА БАЗІ ГЕОЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ ІФНТУНГ	132
Петро Дем’янчук, Йосип Свинко, Богдан Гавришок ТРАВЕРТИНИ (ВАПНЯКОВІ ТУФИ) В КОЛЕКЦІЇ ГЕОЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА	134
Ярина Тузьяк, Сергій Ціхонь, Євгеній Шило, Ігор Бубняк, Андрій Бубняк, Марія Олійник СУЧАСНІ ТЕХНІКИ ВІРТУАЛЬНОЇ ПАЛЕОНТОЛОГІЇ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ МУЗЕЙНОГО ТУРИЗМУ: ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ	137
Микола Павлунь, Лариса Сливко, Андрій Гриник СТОРИНКИ СОЛЬОВОЇ ІСТОРІЇ ЗЕМЛІ В МУЗЕЇ РУДНИХ ФОРМАЦІЙ	139
Тетяна Дворжак, Катерина Бурбан, Уляна Борняк, Альбертина Бучинська, Оксана Цільмак АЛЕБАСТРИ У КОЛЕКЦІЇ МІНЕРАЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ ЄВГЕНА ЛАЗАРЕНКА ТА В ГЕОТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТАХ ВІД GEOATTRACTIONS	141
Альбертина Бучинська, Конрад Бялас, Ігор Романюк, Лев Попель ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРОМОЦІЯ ПРИРОДНИЧИХ ПАМ’ЯТОК РЕГІОНІВ ІСТОРИЧНОГО СОЛЕВИДОБУТКУ БОРИСЛАВА ТА ГМІНИ СЯНОК ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОЄКТУ “ІСТОРІЯ, ПРИПРАВЛЕНА СІЛЮ”	143
ГЕОТУРИЗМ І ОСВІТА Geotourism and education	
Юлія Семко, Марія Курило ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА “ГЕОТУРИЗМ”, ЇЇ АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ	146
Христина Галіпчак, Ліна Уграк, Наталія Гонтарьова, Олександра Палійчук, Тетяна Ліщинська ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ГЕОЛОГІВ ПІД ЧАС НАВЧАЛЬНИХ ГЕОЛОГІЧНИХ ПРАКТИК	148
Hanna Liventseva, Santiago Giralt DESSIMINATION OF GEOLOGICAL KNOWLEDGE AMONG STUDENTS. COMPARISON OF THE EXPERIENCE OF SPAIN AND UKRAINE	150
Віталій Харитонов ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ПО МІСЦЯХ ЗНАХІДОК МІНЕРАЛІВ	152
Тиберій Дендешій ГЕОТУРИЗМ ЯК НЕТРАДИЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ. МЕТОДИ ТА МОЖЛИВОСТІ НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТТЯ	154
Олександр Шваєвський, Андрій Гулянич, Тарас Шваєвський ГЕОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРЕБЕНІВСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ПОЛІГОНУ (ЛЬВІВСЬКА ОБЛАСТЬ)	155
Тетяна Дворжак, Лариса Генералова, Олексій Дворжак КОМПЛЕКСНИЙ ГЕОТУРИСТИЧНИЙ МАРШРУТ ДО МЕДОВОЇ ПЕЧЕРИ ТА МЕДОВОПЕЧЕРСЬКОГО СТРУМКА (ЛЬВІВ)	156
Олександр Бейдик, Олена Худобіна ГЕОЛОГІЧНІ ПАМ’ЯТКИ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ В ТАБЛИЦЯХ ШУЛЬГЕ	159

АЛЕБАСТРИ У КОЛЕКЦІЇ МІНЕРАЛОГІЧНОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ ЄВГЕНА ЛАЗАРЕНКА ТА В ГЕОТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТАХ ВІД GEOATTRACTIONS

*Тетяна Дворжак, Катерина Бурбан, Уляна Борняк,
Альбертина Бучинська, Оксана Цільмак*

Львівський національний університет імені Івана Франка e-mail: mineralogy.museum@lnu.edu.ua

ALABASTER IN THE COLLECTION OF THE YEVHEN LAZARENKO MINERALOGICAL MUSEUM

*Tetiana Dvorzhak, Kateryna Burban, Ulyana Bornyak,
Albertyna Buchynska, Oksana Tsilmak*

Ivan Franko National University of Lviv e-mail: mineralogy.museum@lnu.edu.ua

A collection of alabasters from the Lazarenko Mineralogical Museum in this article is presented. The places of alabaster extraction in the west of Ukraine, as well as the history of their use, are described. Geotourist community Geoattractions has developed a number of geotourist routes, during which participants can explore alabasters in the field.

Алебастр – це тонкозерниста до прихованокристалічної мармуроподібна щільна відміна гіпсу, осадова хемогенна порода білого, кремового кольору, сірий до чорного, з жовтими, помаранчевими, червоними відтінками залежно від домішок інших мінералів. Завдяки високій декоративності, подібності на значно дорожчий мармур, легкості в обробці та прекрасній здатності до поліровки він отримав місце у переліку декоративного та виробного каміння. Вразливість до механічного впливу та водорозчинність, проте, унеможливають використання алебастру у зовнішньому оздобленні, але в інтер'єрах та декоративних пластичних формах він не поступається мармуру.

Популярність алебастру не була постійною: були періоди злету, були часи забуття. Наприклад, в епохи середньовіччя і Ренесансу він широко використовувався в Іспанії, де були великі запаси цього каменю. З нього виготовляли вівтарі і гробниці також у Португалії, Нідерландах, Англії.

На території сучасної України алебастр також видобувався і використовувався. Найбільш відомі поклади алебастру міоценових сульфатонесних утворень тираської світи розташовані в межах сучасних Львівської та Івано-Франківської областей. Найдавніші матеріально підтверджені свідчення використання алебастру на цій території пов'язані з княжим періодом: при розкритті руїн кафедрального Успенського собору XII ст в селі Крилос над Луквою (тепер – с. Крилос Івано-Франківської обл.) експедицією Наукового товариства ім. Т. Шевченка (1936-38 рр.) під керівництвом Я. Пастернака виявлені алебастрові фрагменти фундаменту та стін. Достеменно не відоме місце видобутку та обробки матеріалу, проте – за С. Пастернаком – можливі місця давніх розробок в пунктах Сокіл, Вікторів, Комарів, Журавка. Подальші дослідження природних відслонень поблизу села Сокіл показали автентичність алебастру з цього місця.

Також алебастр з відомих покладів (Колоколин, Васючин, Журавно, Підмихайлівці, Кукільники) використовувався майстрами у ренесансних виробках у культових спорудах, елементах декору в палацах та громадських будівлях. У другій половині XVIII – початку XX ст. алебастр широко застосовувався для декорування палацових споруд. На той час використовували як давні каменоломні, так і нововідкриті – у Берездівцях, Ходорові, Бовшеві. Також алебастр видобували біля с. Воскресінці (урочище Білий Камінь), у м. Щирці тощо.

Серед тогочасних львівських майстрів переважали більшість були приїжджими: з нижньорейнських земель, з Вроцлава, Гданська, Нідерландів та ін. У XIX – поч. XX ст. алебастровий промисел набуває небаченої популярності. Зразками тогочасних виробів у Львові є творіння Леонарда Марконі: балюстрада центральних сходів Галицької ошадної каси (Етнографічний музей у Львові); п'єдестал погруддя Франца Йосифа I у Львівському палаці правосуддя.

Одне з найвідоміших місць розробки алебастру у Галичині було поблизу с. Журавно. У каменоломнях на горі Бакоцино (лівий берег Дністра) з кінця XIX ст. видобували білий матовий алебастр з сірими до чорних і прозорими прожилками. У 20-х рр. XX ст. місцевих майстрів навчав запрошений з італійського міста Вольтерра майстер Бертіні. У Більшивцях та Станіславі працювали фабрики алебастрових виробів. Вироби журавнівських майстрів експортували у різні міста, також у Канаду, США, представили у Парижі на Всесвітній виставці (1925 р.). Ними прикрашено багато будівель. Наприклад, у Більшивцях з нього виготовлені колони вівтаря Санктуарію Матері Божої Цариці Миру у монастирі Кармелітів, у Львові костел св. Єльжбети (тепер Церква святої Ольги і Єлизавети), будівлі в Чернівцях, Рівному, Моршині, Києві (ЦУМ) та ін. На Ходорівщині у 20-30 рр. і до 50-х працювало декілька каменерізних майстерень,

що використовували алебастр з місцевих покладів. Інколи алебастр застосовували і назовні, як от стіни каплиці св. Василя Великого (с. Крилос).

Беззаперечно, алебастри України, зокрема Галичини, мають цінність як корисна копалина, свідцтво історії видобутку та розвитку каменерізного мистецтва та архітектури, а також – як привабливий геотуристичний об'єкт. Розмаїття видів українського алебастру: цукрово-білого мармуроподібного (м. Щирець), з «сіткою» і прожилками у сірих тонах, прозорими і напівпрозорими прожилками (с. Журавно); смугастого сірого з білими алебастровими «кулями» (Ходорівщина), плямистого (Івано-Франківська обл.) та ін.; вироби з нього, елементи оздоблення будівель – все це заслуговує на увагу. На жаль, алебастровий промисел на сьогодні занепав, багато місць давнього видобутку зникають. Хоча й тепер використовують алебастр, зазвичай для облицювання внутрішніх приміщень культових споруд, але часи витончених декоративних, ужиткових виробів та скульптури, здається, залишилися у минулому.

Тому надзвичайної важливості для збереження кам'яної спадщини набувають музейні колекції, де представлені зразки різновидів алебастру з різних місць України. У колекції Мінералогічного музею імені Євгена Лазаренка (геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка) також представлені зразки українського

алебастру. Найдавніші були закуплені для музею у період 1869-1880 рр. Це алебастри з Вовчинецьких гір (Івано-Франківська обл.) – сніжно-білий прихованокристалічний масивний та білий тонкозернистий з плямистим світло-бежевим малюнком (рис. 1); алебастри з покладів біля с. Молотів (Стрийський р-н, Львівська обл.) – сніжно-білі від прихованокристалічного до дрібнозернистого, місцями з сіткою світло-сірих прожилків глинистого матеріалу та грубими тріщинами з світло-бежевим заповненням (рис. 2); алебастр зі Щирця – сніжно-білий прихованокристалічний, частково з сіткою тріщин світло-коричневого забарвлення, до яких приурочені виділення самородної сірки розміром до 0,5 см; зразок з Журавного – сніжно-білий з сірими прожилками (рис. 3).

Інші зразки надійшли до музею з різних джерел. Це подарунки студентів, привезені з геологічних практик (з Журавного і Щирця), а також відібрані у щирецькому гіпсовому кар'єрі працівниками Музею. Алебастр в експозиції представлений як необробленими зразками, так і полірованими, які чудово демонструють декоративні якості каменю, малюнок і забарвлення.

Спостереження відслонень гіпсу, зокрема алебастру – природних і штучних, – привабливі для геотуризму, що добре розуміють у спільноті «Geoattractions/Геоатракції» та використовують у

Рис. 1. Алебастри з Вовчинецьких гір

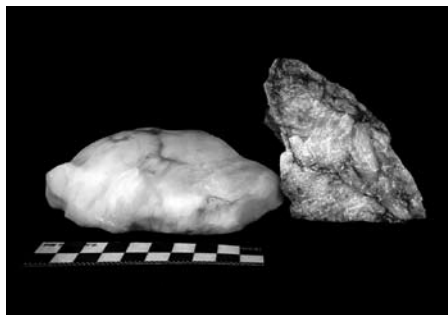

Рис. 2. Алебастри з Молотова.

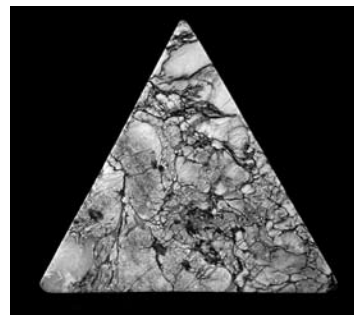

Рис. 3. Алебастр з Журавного.

Рис. 4. Алебастрова куля у гіпсовому кар'єрі (сmt Щирець).

Рис. 5. Сніжно-білий алебастр зі Щирця.

Рис. 6. Затоплений алебастровий кар'єр у Новошині.

своїх екскурсіях. Для музейних працівників такі по-дорожі є чудовою нагодою відібрати до колекції нові зразки, провести дослідження умов залягання, утво-рення, характеристик алебастру а також проводити популяристичні лекції безпосередньо на об'єкті. А також зафіксувати стан давніх і сучасних місць ви-добутку каменю для історії. Плідними були неодно-разові поїздки на кар'єри Ширця, де дотепер є видо-буток гіпсу, але не алебастру, проте ще можна зна-йти гарні його зразки (рис. 4, 5). Відвідини давньої

каменоломні на території Журавненської громади (с. Новошини) були дещо сумними, якщо згадати її славу історію. Адже на місці видобутку тепер – озе-ро, кар'єр затоплений (рис. 6), алебастр на поверхні вивітрілий і зруйнований. Але його краса збережена і представлена в експозиції Музею. В цьому і полягає наше завдання – охороні і збереженні мінералогічної спадщини нашої землі, її надр, щоб теперішні і при-йдешні покоління знали і цінували їх, щоб не зника-ли вони без сліду.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРОМОЦІЯ ПРИРОДНИЧИХ ПАМ'ЯТОК РЕГІОНІВ ІСТОРИЧНОГО СОЛЕВИДОБУТКУ БОРИСЛАВА ТА ГМІНИ СЯНОК ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОЄКТУ «ІСТОРІЯ, ПРИПРАВЛЕНА СІЛЛЮ»

Альбертина Бучинська¹, Конрад Бялас², Ігор Романюк³, Лев Попель⁴

¹ – Львівський національний університет імені Івана Франка; *abuchynska@yahoo.com*

² – Гміна Санок (Польща); ³ – Бориславський туристично-інформаційний центр;

⁴ – Бориславська міська рада

PRESERVATION AND PROMOTION OF NATURE MONUMENTS OF THE HISTORICAL SALT PRODUCTION REGIONS OF BORYSLAV AND SANOK COMMUNE THROUGH THE IMPLEMENTATION OF THE PROJECT “HISTORY SEASONED WITH SALT”

Albertyna Buchynska¹, Konrad Bialas², Ihor Romaniuk³, Lev Popel⁴

¹ – Ivan Franko Lviv National University; *abuchynska@yahoo.com*

² – Sanok Commune (Poland); ³ – Boryslav tourist information center;

⁴ – Boryslav City Council

In 2020-2022, the Boryslav City Council of Ukraine together with the commune of Sanok in Poland jointly implemented the project “History Seasoned with Salt”. The project was implemented within the framework of the Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020 cross-border cooperation program. During the implementation of the project, an expert-historical study of the historical salt production of the Boryslav-Sanok region was conducted. A bilingual guide was developed by Boryslav and the Sanok Commune, and a number of joint events were held. In Boryslav and Tyrava Solna, recreational and informational sites have been set up near ancient well-known salt springs.

З листопада 2021 року по червень 2023 року Бо-риславська міська рада (Україна) спільно із гміною Сянок (Польща) реалізовували міжнародний проєкт «Історія, приправлена сіллю», який впроваджувався в рамках Програми Транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2014-2020 та співфі-нансувався Євросоюзом.

Терени партнерів проєкту відомі передовсім че-рез історичний видобуток нафти в Передкарпатській нафтогазоносній провінції ще з XVI ст. А в часи роз-квіту нафтовидобутку середини XIX – початку XX ст. Бориславсько-Сяноцький регіон став справжньою колискою європейської нафтової промисловості, зберігши і досі велику кількість історико-культурних пам'яток! Але до періоду «нафтового буму» території проєкту були відомі як регіони солевидобутку, як і інші суміжні місцевості Прикарпаття.

В останні десятиліття «нафтова історія» регіону багато вивчалася та досліджувалася, але потенціал спільної спадщини Бориславсько-Сяноцького ре-гіону, яка пов'язана з солевидобувною промисло-вістю, на теперішній час є недостатньо вивченим

та захищеним, недостатньо пропагується та вико-ристовується. Проблемою регіону були також мала кількість туристичної інформації та комплексних туристичних пропозицій, низький рівень транско-рдонної співпраці. І це все призводить до невеликої кількості туристів.

Але через багатство історичних подій, традицій та унікальних артефактів регіон має великі перспек-тиви щодо свого історико-культурного розвитку як туристичний центр не лише України та Польщі, але і Європи та цілого світу. Тож основною метою нашого проєкту стало забезпечення збереження та популя-ризації культурно-історичної та природничої спад-щини Бориславсько-Сяноцького регіону, зміцнення культурних зв'язків та співпраця, покращення імід-жу та привабливості регіону.

Цільовими групами проєкту «Історія, приправ-лена сіллю» були місцеві мешканці, члени місцевих громадських організацій, представники влади та ма-лого і середнього бізнесу туристичного спрямуван-ня, працівники культурно-освітніх закладів, турист-ичні фірми та гіді.